

Veilig en gezond werken met asbest

Resultaten van toezicht- en handhavingsactiviteiten over 2013

De Inspectie SZW heeft in 2013 tal van activiteiten uitgevoerd in het kader van haar meerjarige sectoraanpak Asbest¹. In juli 2013 heeft de Inspectie in de sectorrapportage Asbest gerapporteerd² over haar activiteiten en bevindingen in 2012. Met deze factsheet doet de Inspectie op hoofdlijnen verslag over haar in 2013 verrichte activiteiten en bereikte resultaten ten aanzien van het veilig en gezond werken met asbest.

Algemeen

De Inspectie SZW heeft in 2013 langs de lijnen van de Sectoraanpak Asbest 2012 - 2015 gewerkt. Dat betekent dat de uitgevoerde activiteiten zich hebben gericht op de verbetering van de arbeidsveiligheid in de gecertificeerde asbestsector. Van bedrijven in een gecertificeerde sector mag worden verwacht dat ze arbeidsveilig werken. Een professionele asbestsector is dat vooral ook aan zichzelf verplicht.

Daarnaast zijn personen en bedrijven die malafide asbest verwijderen opgespoord en aangepakt. Malafide saneerders doen dit - soms in combinatie met een gebrek aan kennis van de gezondheidsrisico's - veelal gedreven door financiële motieven. De gezondheidsrisico's die zij hierdoor veroorzaken voor bewoners en omwonenden vormen een fors maatschappelijk probleem. Daarbij komt dat valse concurrentie optreedt naar goedwillende gecertificeerde bedrijven die legaal en vakkundig werken.

In een aantal sectoren in ons land is de kans om tijdens het werk met asbesthoudende toepassingen in aanraking te komen groot. De Inspectie SZW heeft in 2013 daarom gerichte activiteiten uitgevoerd in de installatiebranche en in de scheepsonderhoud- en reparatiesector.

Gecertificeerde asbestsector

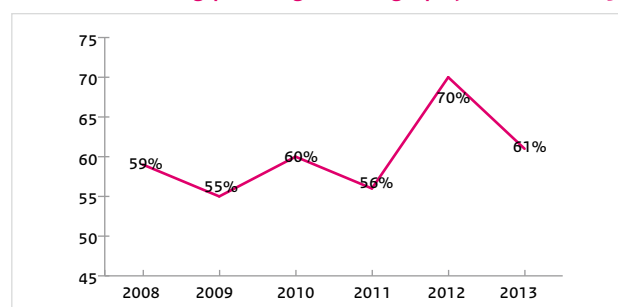
In de gecertificeerde asbestsector zijn circa 320 saneringsbedrijven actief. In totaal zijn er 647 inspecties uitgevoerd: gemiddeld twee inspecties per bedrijf. Deze inspecties zijn vooral verricht in inspectieprojecten (496 inspecties). De overige inspecties zijn uitgevoerd naar aanleiding van tips, klachten en/of ongevallen.

Meldingenproject

In het kader van inspectieprojecten zijn er 496 inspecties verricht op basis van de in totaal bijna 60.000 saneringsmeldingen die in 2013 bij de Inspectie SZW zijn binnen gekomen. Uit

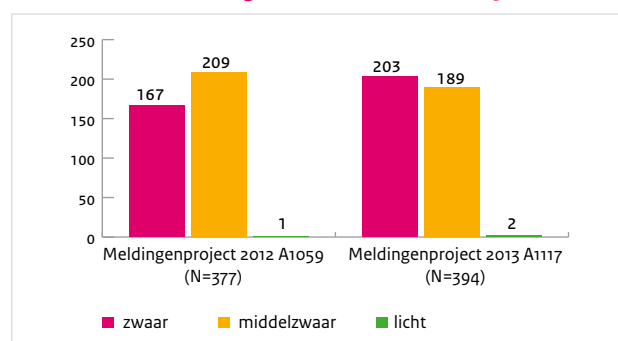
deze inspecties kan een algemeen beeld worden verkregen van de stand van zaken met betrekking tot arbeidsveiligheid in de sector. Uit de inspecties over 2013 blijkt dat het handhavingspercentage (uitgedrukt als het aantal saneringslocaties dat 'niet in orde' is) 61% bedraagt. Dit percentage is gedaald ten opzichte van de piek van vorig jaar en ligt daarmee weer in de buurt van het niveau van de afgelopen jaren. Grafiek 1 laat dit zien.

Grafiek 1 Handhavingspercentages meldingenprojecten 2008 - 2013

In het inspectieproject 'asbestmeldingen' zijn in totaal 394 overtredingen op de geïnspecteerde werklocaties geconstateerd. De inzet van 'zware' handhavingsinstrumenten bedraagt in 2013 52% (203). Daarbij gaat het om stilleggingen en/of boetes. Onderstaande grafiek 2 laat zien dat de inzet van zware handhavingsinstrumenten in 2012 nog op 44% (167) lag. Sinds de vorming - in januari 2012 - van een team met volledig voor asbest vrijgestelde inspecteurs, is de inzet van 'zware' sancties verdubbeld: in 2011 lag dit percentage nog op 'slechts' 26%³. Vanaf 1 januari 2013 kon het nieuwe zwaardere recidive-instrumentarium door de inspecteurs worden ingezet.

Grafiek 2 Inzet handhavingsinstrumenten 2012 en 2013

¹ Sectoraanpak Asbest: 'een kwestie van lange adem' (www.inspectieszw.nl, onder 'publicaties'), 2012.

² Sectorrapportage Asbest (www.inspectieszw.nl), 2013.

³ Zie Sectorrapportage Asbest (juli 2013), www.inspectieszw.nl, onder 'publicaties'.

Project 'niet-nalevers'

In de asbestsector wordt door de Inspectie SZW intensief geïnspecteerd bij bedrijven die veiligheid minder hoog in het vaandel hebben staan, de zogenaamde 'niet-nalevers'. Jaarlijks is bij een 50-tal bedrijven sprake van een grote inspectiedruk. In 2013 ligt de inzet van 'zware' sanctie-instrumenten bij deze inspecties op 65% (119). Dat is fors hoger dan in 2012. Toen lag dit nog op 50% (102). Een en ander is te lezen in grafiek 3.

Verwijderen van asbestcementdaken

In de asbestsaneringssector gebeuren regelmatig ernstige ongevallen bij het werken op hoogte. In 2013 was er sprake van zes van dergelijke meldingsplichtige ongevallen. Bij de sanering van 15.000m² asbesthoudende golfplaten op het dak van een bedrijfshal, wordt er op 8 meter hoogte gewerkt. Tijdens de werkzaamheden maken de werknemers geen gebruik van doelmatige veiligheids gordels met vanglijnen van voldoende sterkte. Onder het dak waren evenmin vangnetten aangebracht. Er was op geen enkele wijze sprake van enige mate van beveiliging tegen het risico van valgevaar. Bij de voorbereidende werkzaamheden van de aanstaande sanering op het hellende dakvlak werd door het personeel van de saneerder gewerkt met steigerplanken die los en met tussenruimten over de asbesthoudende golfplaten waren gelegd. Het slachtoffer stapt op enig moment mis of glijdt uit en valt naar beneden. Naast een gebroken heup en bekken loopt de werknemer inwendige bloedingen, beschadigingen aan organen en wervelschade op. Hoewel het hier toch om een grote klus gaat, was er niets gedaan om het gevaar tegen te gaan. Naar verwachting zal de komende jaren de kans op dit soort ongevallen verder toenemen. Dat komt omdat er per 2024 sprake zal zijn van een verbod op asbesthoudende daken en gevelbekleding⁴. Er is in ons land sprake van een totaal oppervlakte van circa 130 miljoen m². Niet alleen het aantal saneringen zal dus flink gaan stijgen maar de kans bestaat eveneens dat het malafide en ondeskundig verwijderen daarvan - het gaat vaak om werkzaamheden van slechts één of enkele dagen - zal toenemen.

Notoire overtreders

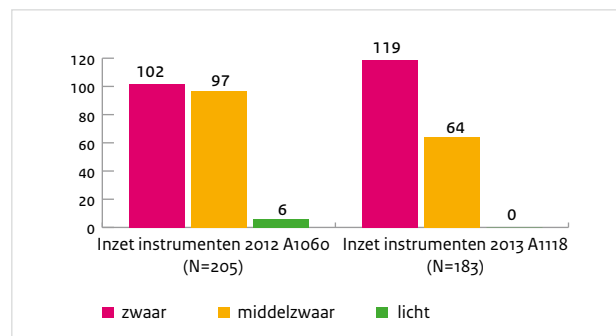
Bij 34% (17) van de 'niet-nalevers' zijn de inspectieresultaten zodanig dat zij ook in 2014 extra inspectiedruk blijven houden. Een aantal van deze bedrijven loopt bovendien een verhoogd risico om door stapeling van overtredingen met een 'bevel stillegging van werk in verband met recidive'⁵ te worden geconfronteerd en/of - mede door informatie-uitwisseling

⁴ Antwoorden op Kamervragen door de Staatssecretaris van IenM d.d. 28 april 2014 (2013-2014, nr.1820).

⁵ Sinds 1 januari 2013 is deze sanctie om een (onderdeel van een) bedrijf maximaal 3 maanden stil te leggen opgenomen in de Arbeidsomstandighedenwet.

tussen Inspectie SZW en certificerende en keurende instellingen (cki's) - zijn certificaat kwijt te raken.

Grafiek 3 Inzet handhavinginstrumenten 2012 - 2013

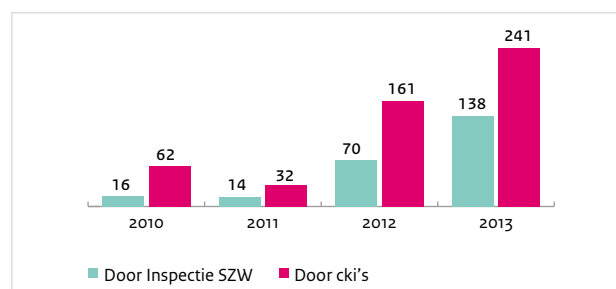

Voor 6 bedrijven geldt in 2014 dat zij reeds 3 achtereenvolgende jaren als niet-nalever worden bestempeld. Bij deze bedrijven zal de inspectiedruk verder worden opgevoerd. Zij zullen het beter moeten gaan doen.

Toezicht certificering

De informatie-uitwisseling tussen de Inspectie SZW en de cki's zoals vastgelegd in een Informatieprotocol⁶ vertoont over 2013 een zich voortzettende stijgende lijn. Uit onderstaande grafiek 4 blijkt dat het totaal aantal uitgewisselde meldingen over overtredingen die bij saneringsbedrijven zijn vastgesteld bijna is verdubbeld ten opzichte van 2012.

Grafiek 4 Totaal aantal meldingen Informatieprotocol

De mate waarin de cki's uitvoering geven aan het protocol is echter zeer verschillend. Circa 55% (134) van het totaal aantal meldingen (241) door de cki's aan de Inspectie SZW is afkomstig van slechts één cki. Dit was in 2012 eveneens het geval.

In 2013 heeft de Inspectie SZW onderzoek⁷ gedaan naar de manier waarop de cki's de sinds februari 2012 van kracht zijnde aangescherpte sanctie-instrumenten toepassen richting hun certificaathouders. De resultaten laten zien dat de certifice-

⁶ Reeds in 2009 zijn afspraken gemaakt over informatie-uitwisseling. Deze afspraken zijn geëvalueerd en in juni 2012 in een nieuw protocol vastgelegd.

⁷ 'Naar een strengere aanpak', Toepassing van sancties in het nieuwe certificatieschema asbestverwijdering SC530, kamerstuk 28 834, nr. 83 d.d. 20 januari 2014.

rende instellingen terughoudend zijn met opleggen van sancties. Het totaal aantal opgelegde sancties blijkt gehalveerd. De strengere regels worden dus nog niet juist toegepast. De Inspectie heeft bij drie cki's maatregelen aangekondigd. Het gaat daarbij om een formele waarschuwing en om een aanzegging tot een voorwaardelijke intrekking van de aanwijzingsbevoegdheid.

Malafide saneerders

In 2013 is de inspectie-aandacht voor malafide saneringen verder geïntensiveerd. In totaal zijn er 433 inspecties uitgevoerd. Dit is een verdubbeling ten opzichte van 2012 (205).

Hogere sancties en nieuw sanctie-instrument

De Inspectie SZW treedt stevig op in de asbestsector. Sinds de Wet aanscherping handhaving en sanctiebeleid SZW-wetgeving (WAHSS) per 1 januari 2013 van kracht is, zijn de sanctiemogelijkheden uitgebreid en de boeten(norm)bedragen 2 tot 3x zo hoog geworden. In de asbestsector is er in 2013 voor 1,9 miljoen euro aan boetes opgelegd. Dit is 17% van het totaal van 11,4 miljoen euro aan opgelegde boetes bij arbo-inspecties. Daarnaast is er in 2013 al 28 keer gebruik gemaakt van het nieuwe sanctie-instrument 'waarschuwing preventieve bedrijfsstillegging'. Het gaat daarbij in het merendeel van de gevallen (20) om bedrijven die malafide asbest saneren en daarmee ernstige overtredingen begaan.

Het merendeel van de inspecties heeft plaatsgevonden in samenwerking met decentrale toezichthouders. Met name gemeentelijk bouw- en woningtoezicht, milieuteams van de politie en omgevingsdiensten. De contacten tussen de inspecteurs van de verschillende diensten zijn verder aangehaald. De Inspectie SZW heeft hier nadrukkelijk in geïnvesteerd. Onder meer door inspecteurs actief deel te laten nemen in regionale netwerken maar ook door in drie pilotregio's onder regie van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) de samenwerking tussen ketenpartners ook op operationeel niveau gestructureerd vorm te geven.

In de samenwerking tussen de Inspectie SZW en het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie lopen meerdere onderzoeken. Twee zaken hebben inmiddels tot strafvervolging geleid.

Vanaf 2013 brengt de Inspectie een landelijke periodieke 'Nieuwsbrief Asbest' uit waarin informatie met elkaar wordt gedeeld en succesvolle samenwerkingsinitiatieven worden benadrukt. Medio 2013 heeft de Inspectie een landelijke 'Asbest App' ontwikkeld die het mogelijk maakt om verdachte situaties met betrekking tot asbestsaneringen te melden. De app is na een eerste proefperiode inmiddels beschikbaar voor vrijwel alle smartphones (iPhone en android). Met de app is er naast het telefonische meldpunt een extra - laagdrempelig - middel voorhanden om signalen en tips aan de Inspectie door te geven.

De verwachting is dat malafide saneerders zo nog beter kunnen worden aangepakt.

Slim samenwerken: inspecteren 'op afstand'

Veel malafide saneringen worden aangepakt dankzij signalen van inspecteurs van gemeentelijk bouw- en woningtoezicht, omgevingsdiensten, provincies en milieuteams van de politie. Steeds vaker hoeft de Inspectie SZW helemaal niet naar een werklocatie af te reizen om ter plekke de situatie te beoordelen, getuigen te horen en andere relevante informatie te verzamelen. De collega-toezichthouder grijpt bij een malafide sanering zelf in: hij legt de werkzaamheden op basis van zijn eigen bevoegdheden (bouw- of milieutoezicht) stil en meldt de zaak bij de Inspectie SZW. Het 'verslag van bevindingen' maakt de (gemeentelijk) toezichthouder vervolgens - in overleg met een collega-inspecteur van de Inspectie SZW - zelf. De Inspectie stelt vervolgens het boeterapport op. Door deze efficiënte aanpak wordt steeds vaker met succes samengewerkt. Op Terschelling werd bij een ligboxstallencomplex - waar zowel gesloopt wordt als nieuwbouw plaatsvindt - allerlei asbesthoudend materiaal aangetroffen. De gemeentelijk toezichthouder legde het werk stil, hoorde de getuigen, nam foto's en zette zijn bevindingen in een degelijk rapport op papier. De inspecteur van de Inspectie SZW hielp 'op afstand' mee. Het bedrijf heeft een boete van € 48.600 euro opgelegd gekregen. De inspecteur van de Inspectie SZW hoefde geen kostbare tijd te verliezen door naar het waddeneiland af te reizen.

Asbest in 'risicosectoren'

Een van de sectoren waar werknemers een relatief groot risico lopen op blootstelling aan asbestvezels is de installatiebranche. Eind 2013 heeft de Inspectie SZW - in nauwe samenwerking met sociale partners en het Opleidings- en ontwikkelingsfonds voor het Technisch Installatiebedrijf (OTIB) - in de installatie- en isolatiebranche een bijeenkomst georganiseerd over 'veilig omgaan met kankerverwekkende stoffen'. Op de bijeenkomst - waar ruim tweehonderd vertegenwoordigers uit de sector aanwezig waren - werd ingegaan op de risico's om blootgesteld te worden aan asbesthoudend materiaal en respirabel kwartsstof en de maatregelen die door werkgevers en werknemers getroffen moeten worden om blootstelling te voorkómen. Er werden een tweetal films⁸ gelanceerd. In de film 'JOOST'⁹ (ontwikkeld in samenwerking met specialisten van het Nederlands Kanker Instituut) worden de gevolgen van de inademing van asbestvezels voor de gezondheid helder en indringend in beeld gebracht. De film is te gebruiken voor voorlichting, instructie en opleiding in en buiten de installatie- en isolatiebranche.

⁸ De andere film betreft een toolboxfilm 'De gevaren van kwartsstof'.

⁹ Zie: www.inspectieszw.nl, onder 'publicaties/video's'.

In 2013 heeft de Inspectie SZW inspecties uitgevoerd bij 115 werven in de scheepsbouwsector. Het risico op blootstelling aan asbest is bij circa de helft van deze inspecties - namelijk bij de scheepsonderhoud- en reparatiebedrijven - aan de orde gesteld. Bij 13 werven was de risico-inventarisatie en -evaluatie niet op orde. Aandacht voor het arbeidsrisico asbest ontbrak geheel en/of was onvoldoende.

Conclusies en vervolgaanpak

Gecertificeerde asbestsector

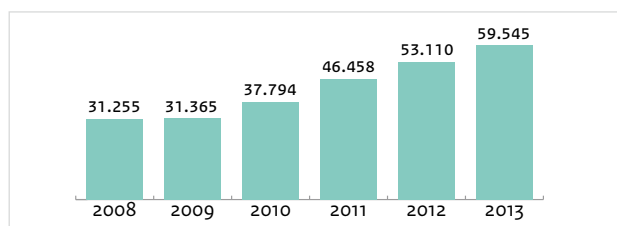
De resultaten van de inspecties die zijn uitgevoerd laten een flinke daling zien in de handhavingspercentages: van 70% in 2012 naar 61% in 2013. Het lijkt erop dat de stevige en voortdurende focus van de Inspectie SZW effect begint te krijgen. Tegelijkertijd vertoont de inzet van zware sanctie-instrumenten een stijging. Dit wordt veroorzaakt door de combinatie dat inspecteurs zich vooral richten op ernstige tekortkomingen bij de saneringswerkzaamheden en daarbij het nieuwe zwaardere recidive-instrumentarium inzetten. Weliswaar is het nalevingsniveau voor een gecertificeerde sector nog veel te laag maar er is wel sprake van een keer ten goede.

De Inspectie SZW blijft ook in 2014 de sectoraanpak consequent voortzetten: stevig optreden door middel van inspecties, inzet van communicatie - instrumenten en - waar mogelijk en zinvol - samen werken aan verbetering van het veilig en gezond werken in de sector. Door medio 2014 inspectiegegevens van individuele bedrijven openbaar te maken, zal deze werkwijze nog verder worden geïntensiveerd¹⁰.

Malafide saneerders

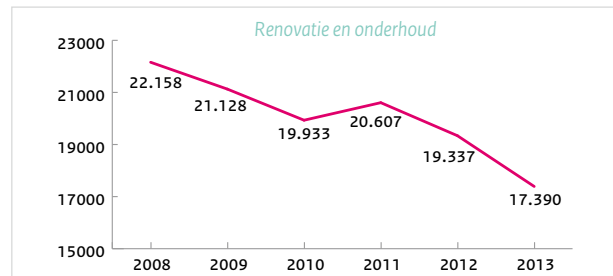
Het aantal uitgevoerde inspecties - in samenwerking met mede-toezichthouders - is in 2013 verdubbeld ten opzichte van 2012. Inspecteurs van de verschillende toezichthoudende diensten weten elkaar steeds beter te vinden. De aanpak werpt vruchten af. Dit blijkt onder meer door het alsnog verder toenemend aantal asbestmeldingen dat bij de Inspectie wordt gedaan terwijl de bouwproductie ook in 2013 een voortgaande daling vertoont: 21% tussen 2008 en 2013. De Inspectie ziet dit als indicatie van de trend dat steeds meer opdrachtgevers gebruik maken van gecertificeerde asbestsaneerders.

Grafiek 5 Ontwikkeling asbestmeldingen 2008 - 2013

¹⁰ Brief van minister Asscher (Kamerstuk 25 883, nr. 232) d.d. 21 februari 2014.

Grafiek 6 Ontwikkeling Bouwproductie¹¹ 2008 - 2013

De Inspectie SZW zal in samenwerking met het Ministerie van IenM in het najaar van 2014 een congres organiseren voor ketenpartners over de aanpak van malafide saneerders.

Asbest in 'risico-sectoren'

Bij de reparatie- en onderhoudswerken zal een beperkt aantal nadere inspecties worden uitgevoerd met betrekking tot de door de werven daadwerkelijk getroffen beheersmaatregelen. De Inspectie vindt dit nodig gezien de ernst van het arbeidsrisico als ook vanwege de nog zeer frequente aanwezigheid van asbesthoudende toepassingen, óók op nieuwe schepen.

De Inspectie is in gesprek met Brandweer Nederland over de wijze waarop de korpsen in de veiligheidsregio's bij oefeningen en branden met het risico op blootstelling aan asbest omgaan.

¹¹ Bouwproductie in miljoenen euro's, prijsniveau 2012. Cijfers www.bouwendnederland.nl, feiten en cijfers, Bron CBS en TNO.

Deze factsheet is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectleider

Mark Geers

Projectsecretaris

Shaira Saddal

vijfkeerblauw | SSS-625047

© Rijksoverheid | Juni 2014